

DOI: <https://doi.org/10.54937/ssf.2024.23.4.122-126>

Lukáš Borzík – klavírna tvorba

Lukáš Borzík – Piano Works

Miriam Matejová

Abstract

The contribution is an overview study focused on the piano works of contemporary Slovak composer and pedagogue Lukáš Borzík.

Keywords: Lukáš Borzík. Piano works.

Biografia

Lukáš Borzík (1979) študoval na Piaristickom gymnáziu Jozefa Braneckého v Trenčíne (1993 – 1997). V štúdiu pokračoval na Konzervatóriu v Žiline, kde sa venoval hre na gitare (1999 – 2003) u Petra Remeníka. Už na konzervatóriu navštevoval hodiny kompozície u Pavla Kršku, ktorý ovplyvnil svojou tvorbou vzťah Lukáša Borzíka k duchovnej hudbe. Pavol Krška, podľa slov Lukáša Borzíka, nerozprával veľa a nové dielo zvykol ohodnotiť slovami „*prvé štyri taktý sú zaujímavé...*“, no priviedol ho k novým cestám a postupom (Vachová, 2023). O svojom prvom pedagógovi kompozície sa vyjadruje neustále s úctou, obdivom (Borzík, 2022) a dedikoval mu skladbu Elégia pre violončelo a klavír.

Na Vysokej škole múzických umení v Bratislave študoval Lukáš Borzík pod vedením Vladimíra Bokesa kompozíciu (2003 – 2008). V rovnakom odbore pokračoval aj v doktorandskom štúdiu u Jevgenija Iršaia (2008 – 2011). Od roku 2011 pôsobí ako odborný asistent na Katedre skladby a dirigovania HTF VŠMU v Bratislave, kde prednáša viaceré predmety (skladbu, inštrumentáciu, sluchovú analýzu, estetickú analýzu súčasnej hudby, elektroakustickú a multimedialnú skladbu, harmóniu). Okrem toho pôsobí na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave.

V súčasnosti ho môžeme zaradiť k výrazným slovenským skladateľským osobnostiam. Jeho tvorba zaznieva v podaní popredných slovenských interpretov, komorných zoskupení (Milan Paľa, Nora Skuta, Ronald Šebesta, Ivan Šiller, Eva Šušková, Petra Noskaiová, Hilda Gulyás, Juraj Kuchar, Tomáš Šelc, Quasars Ensemble, Ensemble Ricercata, Melos Ethos Ensemble, Trio Istropolis, Mucha quartet), či zahraničných súborov (Ensemble Reconsil Wien,

Konvergence Ensemble, THReNSeMBle, Cracow Duo). Spolupracuje s významnými slovenskými aj medzinárodnými orchestrami a zborovými telesami (Symfonický orchester Slovenského rozhlasu, Slovenská filharmónia, Štátna filharmónia Košice, Komorný orchester ZOE, Orkiestra Muzyki Nowej, Estónsky filharmonický komorný zbor, Slovenský filharmonický zbor, Spevácky zbor slovenských učiteľov, Chór Warszawski, Ars Brunensis Chorus).

Bohatá je aj diskografia skladateľa, zahŕňajúca päť profilových CD albumov *Cantico delle creature* (2011), *Slovo* (2019), *Signum Magnum* (2020), *Svetlo slova* (2021), *Spevy* (2022). CD albumy *Slovo* a *Signum Magnum* získali v rokoch 2019 a 2020 ocenenia Nahrávka roka v kategórii Klasická hudba, ktoré udeľuje Radio Head Awards, zameriavajúce sa na iný typ hudby, než je komerčná.

Na hudobný jazyk skladateľa vplývajú kompozičné princípy modalita, tonality, rozšírenej tonality, bitonálne, polymodálne, atonálne, dvanásťtónové, seriálne postupy, v nových zaujímavých kontextoch. Inšpiráciu nachádza vo viere v Boha, poézii, teológii, filozofii, fyzike, astronómii, biológii, architektúre, výtvarnom umení (Borzík, online).

Obr. 1 Lukáš Borzík

Zdroj: <http://www.kastl.sk/portret-b/portret-b.html>

Tvorba pre klavír

Lukáš Borzík je autorom mnohých orchestrálnych, komorných, sólových skladieb. Klavír sa vyskytuje v jeho tvorbe hlavne ako súčasť komorných zoskupení, ale nájdeme aj niekoľko sólových klavírných skladieb, dokonca koncert pre klavír a orchester. Pretože rozsah príspevku je obmedzený, budeme sa podrobnejšie zaoberať sólovými skladbami a koncertom.

Skladba *Eb-q-war-I-raw-q-se* (2007) má atonálny priebeh, je koncipovaná formou zahusťovania notového materiálu, postupným zavádzaním komplikovanejších rytmických štruktúr a crescendovej dynamiky. Je súčasťou projektu, ktorého iniciátorom bolo na prelome rokov 2006/2007 on-line vydavateľstvo Slovak Music Bridge, v.o.s. Výsledkom projektu bolo 44 krátkych klavírných skladieb (cca 3-

minútových) súčasných slovenských skladateľov, ktorí pri tvorbe vychádzali zo spoločnej hudobnej témy, ktorou bol interval čistej kvinty es – b. Kvintové variácie slovenských skladateľov mali premiéru v roku 2007 v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca v Bratislave. Skladby interpretovalo 18 popredných slovenských klaviristov a 9 autorov. Podujatie získalo certifikát Guinness World Records v kategórii „Najväčší počet skladieb interpretovaných skupinou interpretov za 24 hodín.“ Interpretom skladby *Eb-q-war-I-raw-q-se* bol Ivan Šiller (Hrubá, 2007). Do projektu bol oslovený aj prvý pedagóg kompozície Lukáša Borzíka – Pavol Krška, ktorý skomponoval skladbu *Kvintové variácie pre klavír (PM)*, interpretovanú na koncerte Miki Škutom.

Obr. 2 Ukážka skladby *Eb-q-war-I-raw-q-se* (takty 7 – 11).
Zdroj: súkromný archív autorky.

Postludium (2008) je pomerne krátka, 2-minutová skladba, v pomalom tempe. Vznikla v roku 2008, revidovaná bola v roku 2016 a dedikovaná je Erikovi a Ester. Po prvýkrát bola uvedená Katarínou Brunovou v roku 2009 na Medzinárodnom hudobnom festivale SPACE v Múzeu Jána Cikkera v Bratislave. Prvá premiéra v zahraničí sa konala v roku 2012 na podujatí Länsi-Helsingin Musiikki Opisto vo Fínsku v Helsinkách, počas ktorej skladbu interpretovala Magdaléna Bečková (Borzík, online).

Jeho Hlas, koncert pre klavír a orchester (2019) je tretia časť trilógie Jeho Meno, Jeho Tvár, Jeho Hlas. Názvy skladieb odkazujú na biblickú skutočnosť existencie Boha v troch božských osobách ako Otca, Syna a Ducha Svätého. Všetky časti sú neoddeliteľne previazané, nakoľko všetky tri vyrastajú z jedinej témy. Klavír má v skladbe inú funkciu ako v klasických druhoch koncertov. Je včlenený do orchestra, nie je typickým sólovým nástrojom (Vachová, 2023). Klavírny part pri premiére hral Ladislav Fančovič.

Trúchlenie, malá prosebná modlitba pre klavír (2020) je skladba s meditatívnym charakterom, jemnou dynamikou, vyžarujúca pokojnú a tichú atmosféru.

Obr. 3 Ukážky skladby Trúchlenie, malá prosebná modlitba pre klavír (takty 1 – 6)
Zdroj: Súkromný archív autorky.

Je venovaná pamiatke Františka Tkáča, ktorý sa po svätej omši na Kláštorisku v Slovenskom raji nevrátil domov a jeho telesné pozostatky boli nájdené až o sedem mesiacov neskôr príslušníkmi Horskej záchranej služby v ťažko dostupnom teréne medzi Prielomom Hornádu a Kláštoriskom. „Skladba Trúchlenie v sebe aj napriek svojmu klavírnemu zameraniu ukrýva aj impulz pre väčšie nástrojové obsadenie, keďže v nej môžeme počuť rozličné farby. Ticho a vyrovnané plynie, čo ladí s názvom skladby a vyhýba sa sentimentu a pritom zostáva melodická. Akordy v nízkych registroch sú uvážene použité. Ivan Šiller interpretoval skladbu zrozumiteľne a ponecháva tón mäkký a zvonivý, keď je to vhodné“ (Kolář, 2023). Premiérovu ju v roku 2020 uviedol Ivan Šiller.

Klavírný cyklus *Spevy Milosrdenstva pre klavír* (2014 – 2021) venoval skladateľ svojej manželke Anne. Cyklus tvorí 12 variácií, vychádzajúcich z hlavnej témy orchestrálnej skladby *Clarissima* z roku 2007. Názvy variácií sú I. Modlitba, II. Kánon, III. Hymnus, IV. Spev, V. Žalm, VI. Tanec, VII. Chválospev, VIII. Chorál, IX. Pieseň, X. Kóda, XI. Na počiatku, XII. Dych. Autor odporúča interpretovať klavírný cyklus ako celok, ale pripúšťa aj interpretáciu samostatných častí cyklu, prípadne ich spájanie do dvojíc, resp. väčších celkov, ale v poradí, v akom nasledujú v cykle. Prvýkrát cyklus na Slovensku uviedol Ladislav Fančovič v Divadle Viola v Prešove v roku 2022, v rámci podujatia Cyklus: Koncerty s premiérami.

Záver

Lukáša Borzíka môžeme, podobne ako jeho prvého učiteľa kompozície – Pavla Kršku, zaradiť medzi popredných slovenských skladateľov, ktorých tvorba so sebou nesie duchovné poslanstvo. Dôkazom toho je aj pozvanie spolupracovať na Audiobiblii, ku ktorej skomponoval hudbu. V klavírnej tvorbe, ktorá je počtom skromnejšia, nachádzame rôznorodý tvorivý prístup. Zatiaľ čo prvé klavírne dielo *Eb-q-war-I-raw-q-se* je atonálne, skladba *Trúchlenie* sa blíži k tonálnej kompozícii. Rôznorodý je aj charakter skladieb od meditatívnych, pomalých a subtilných až po hravé, technicky náročné a emocionálne vypäté skladby. Veríme, že skladateľ bude tvorbe klavírných diel venovať svoju pozornosť aj naďalej.

Bibliografia

- Borzík, L. (2022). Za každých okolností zostať čestným človekom. In: *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, roč. 54, č. 1 – 2, s. 28 – 29, ISSN 1335-4140.
- Hrubá, H. (2007). *Kvintový dvojkonzert* [online]. 2007. [cit. 17. decembra 2023]. Dostupné z: http://www.inba.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=600185&id=1076
- Kolář, R. (2023). Lukáša Borzíka – Spevy. Recenzia CD. In: *Hudobný život*. Bratislava: Hudobné centrum, roč. 55, č. 1 – 2, s 52, ISSN 1335-4140.
- Lukáš Borzík*. [online]. 2022. [cit. 17. decembra 2023]. Dostupné z: <https://hc.sk/o-slovenskej-hudbe/osobnost-detail/1659-borzik-lukas/diela>
- Vachová, Z. (2023). *Aj súčasná hudba dokáže byť invenčná a krásna*. [online]. 2023. [cit. 17. decembra 2023]. Dostupné z: <https://mojakultura.sk/aj-sucasna-hudba -dokaze-byt-invecna-a-krasna/>

PaedDr. Miriam Matejová, PhD.

Katedra hudby, Pedagogická fakulta,
Katolícka univerzita v Ružomberku, Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
miriam.matejova@ku.sk